

Reflexions sobre l'11 de setembre

Diego Granado Valtueña

Historiador

l'11 de setembre del 2.001 hom commemorava, un any més, la Diada Nacional de Catalunya. El dimarts es presentava tranquil i sense gaire novetats, típic d'una jornada festiva que, amb el temps, ha anat perdent bona part del seu caràcter reivindicatiu. El destí, però, de vegades cruel i sempre capriciós, va voler associar fatalment la nostra plàcida festa amb un succés d'enorme impacte mundial: l'atac terrorista contra els Estats Units d'Amèrica.

Un atemptat múltiple que afectà objectius vitals de la primera potència del planeta i que els ciutadans del món vàrem poder seguir pràcticament en temps real, en viu i en directe. Esgarrifats, miràvem les imatges que ens oferien les televisions i no podíem deixar de romandre bocabadats davant d'aquella successió de catàstrofes esfereïdores. No podíem deixar de pensar en els milers de víctimes innocents que, ben segur, s'havien produït. Impossible no reflexionar, tanmateix, sobre la profunda depravació a la que poden arribar els individus quan el fanatisme més irracional s'apodera de les seves consciències. Entristia profundament el fet de constatar, un cop més, el nul respecte que algunes persones tenen per la vida, inclús per la pròpia.

A partir de la data fatídica, el Estats Units ja no podran considerar-se mai més al marge dels efectes causats pel terrorisme. La històrica

política aïllacionista defensada pels governs nord-americans, reflex dels desitjos i interessos dels seus ciutadans, ha tocat a la seva fi. Vivim en una «aldea global» i, com ha quedat palès, cap estat, per important que sia, està al marge de l'acció suïcida d'un grup d'il·luminats assassins. És terrible comprovar que tanta tecnologia punta i tants serveis d'informació, magnificats en les pel·lícules de Hollywood, no han servit per evitar la catàstrofe que s'ha produït. En quina situació ha quedat ara la famosa "guerra de les galàxies", que ha consumit voraçment tot un munt de recursos econòmics ?.

La primera pregunta que tothom es fa és com ha pogut produir-se un atemptat d'aquesta magnitud als Estats Units. Un grapat de fonamentalistes islàmics pertanyents a Al-Qaeda, xarxa terrorista inspirada pel saudí Bin Laden, perfectament ensinistrats i organitzats, van ser capaços de segrestar uns avions comercials i estavellar-los amb pocs minuts de diferència contra objectius essencials: les torres del World Trade Center i l'edifici del Pentàgon. La capacitat dels serveis d'informació nord-americans per anticipar-se a l'atemptat ha estat nul·la. Alguns d'aquests pilots-suïcides havien obtingut el seu permís de vol a una acadèmia oficial de l'estat de Florida, sense que els controls tampoc hagin funcionat a aquest nivell. Els terroristes van passejar-se còmodament pels aeroports de mig país sense ser descoberts... Tot plegat ha creat una terrible sensació de vulnerabilitat entre els ciutadans d'Estats Units, acostumats com estaven a veure imatges d'aquesta mena de violència molt lluny de les seves fronteres. Ara saben que, en qualsevol moment, l'acció criminal d'un grup de fanàtics pot tornar-los a afectar d'una manera apocalíptica.

El fet dolorós i evident de la fallada de tots els sistemes de seguretat és més inexplicable si hom té en compte l'existència d'un precedent. El dia 26 de febrer de 1.993, un escamot integrista islàmic feia esclatar un camió ple d'explosius a l'aparcament d'una de les torres bessones, al bell mig de Nova York. Sis persones van perdre la vida en aquest atemptat i centenars en quedaren ferides. En aquella ocasió, els experts antiterroristes manifestaren que, amb una mica més de sort, els assassins podien haver produït una tragèdia d'efectes desconeguts fins aleshores, tal podia haver estat la seva espectacular dimensió.

Que l'atemptat de l'11 de setembre va tenir uns efectes publicitaris demolidors, és un constatació indubtable. Soltadament i d'una forma brutal, el poble nord-americà va prendre consciència de la fragilitat del seu sistema. Ignorants majoritàriament del sentit de la política exterior del seu país, no podien ni poden explicar-se les raons per les quals són odiats per algú amb aquesta contumàcia. Els fonamentalistes islàmics,

per la seva banda, van demostrar al món sencer que podien castigar i fins i tot humiliar a la primera potència mundial en el seu propi terreny. El missatge està molt clar: si han estat capaços de colpejar als USA amb aquesta crueltat, poden colpejar a qualsevol país de la mateixa manera. Ningú no queda deslliurat del seu radi d'acció.

Ara bé. Quina ha pogut ser la motivació de Bin Laden i companyia per organitzar un atac assassí d'aquesta entitat? Les anàlisis d'alguns experts en política internacional coincideixen en assenyalar que, segons la peculiar lògica del milionari saudí i dels seus principals assessors, es tractava d'unir sota la bandera de la yihad (guerra santa contra els infidels) a les masses integristes islàmiques que s'estenen per molts països, fent pujar la seva moral i empentant-los a conquerir el poder allà on poguéssin fer-ho. Al Paquistan, per exemple, els radicals islàmics estan fortament organitzats i implantats socialment. Els països del Golf estan governats per unes monarquies anacròniques i tiràniques. No costa gaire imaginar la inseguretats que es produiria si admiradors de Bin Laden aconseguïen desestabilitzar i, fins i tot, enderrocar aquests regimens islàmics. Paquistan està en possessió de la bomba atòmica. Els països del Golf controlen bona part de la producció mundial de petroli...

A més, els atemptats de l'11 de setembre constituïen, segons el líder d'Al Qaeda, una venjança contra USA pel seu paper en el conflicte àrab-israelià, així com per la seva responsabilitat en el bloqueig contra Irak. No obstant, però, Yassir Arafat, el rais palestí supervivent de mil i una batalles, s'ha afanyat en desmarcar-se d'aquesta mostra de solidaritat. Saddam Hussein, per la seva banda, ha preferit callar de forma significativa i no provocar innecessàriament els nord-americans per si de cas. En definitiva, els dirigents d'aquesta organització criminal pretenien provocar un xoc entre civilitzacions d'imprevisibles conseqüències. Cal tenir molt present, tanmateix, la circumstància que al si dels països occidentals han anat implantant-se i desenvolupant-se cèl·lules fonamentalistes islàmiques, aprofitant les facilitats que brinden unes democràcies respectuoses amb els drets de tothom. Cèl·lules que podrien activar-se en el moment oportú semblant el caos i la destrucció a Occident. Les detencions que han practicat la policia espanyola i la italiana, per exemple, demostren que aquest fet no és cap broma, ni tampoc ciència-ficció.

La interpretació de la cinquena-columna introduïda a les nostres societats i del perill que tal fet comporta, ens condueix, invariablement, a interrogar-nos sobre què cal que facin els nostres governs per protegir-nos d'aquesta plaga terrorista d'efectes letals. A Estats Units, però

també a altres països de contrastada i fecunda tradició democràtica, com el Regne Unit, el debat se centra en la dicotomia seguretat-llibertat. S'accepta com a inevitable el principi que una major seguretat, necessària i fins i tot imprescindible, exigeix una retallada de les llibertats individuals que són, d'altra banda, la mateixa essència del nostre sistema democràtic. Majors controls en aeroports, mesures draconianes contra les persones sospitoses per la raó que sigui, major pressió contra els musulmans i contra les organitzacions vinculades a aquesta religió, espionatge generalitzat i indiscriminat del telèfon i del correu electrònic dels ciutadans... Als USA, el president George Bush ha parlat d'establir tribunals militars especials per jutjar els acusats d'estar vinculats amb grups terroristes. Al Regne Unit, Tony Blair ha aconseguit tirar endavant una llei al Parlament de Westminster que preveu la detenció durant una setmana de sospitosos encara que sigui sense proves. Els altres països occidentals miren i remiren, tot analitzant per on tiraran. Ja s'han donat passos significatius en aquest sentit.

Aconseguir la quadratura del cercle és metafísicament impossible. L'experiència també ens ha ensenyat que no hi ha roses sense espines. Potser s'hagi de sacrificar una part de la nostra llibertat personal a fi de garantir una seguretat ciutadana més completa. O potser no. És evident, però, que si els afortunats ciutadans d'Occident renunciem a gaudir plenament dels drets que tanta feina ens han costat d'assolir, Bin Laden aconseguirà un gran triomf: sembrar la llavor de la por entre nosaltres, fer-nos retrocedir en el temps, convertir-nos en esclaus de la nostra paranoia.

El terrible i indiscriminat atac terrorista que van patir els Estats Units és susceptible de ser interpretat d'acord amb múltiples variables. No hi ha, però, explicacions fàcils ni unívokes. No hi ha veritats absolutes. El tema és extremadament complex i serà el factor temps qui decidirà, amb la distància adient, la interpretació més plausible per aclarir aquests fets i per tranquil·litzar les nostres consciències. Per intentar explicar-nos, al capdavant, el que, potser en el fons, és inexplicable: el desig de destrucció d'alguns éssers humans en nom d'ideals violentament irracionals.